

LES ARTS

ÉS ÒPERA

TEMPORADA 26/27

LES ARTS
VALÈNCIA

Carmen

Georges Bizet

Partner tecnològic

PALAU DE LES ARTS
REINA SOFÍA

GENERALITAT
VALENCIANA

MINISTERIO
DE CULTURA

DIRECCIÓN GENERAL
DE ARTES ESCÉNICAS Y MÚSICA

ADMINISTRACIÓ FUNDADORA

GENERALITAT
VALENCIANA

ADMINISTRACIÓ COL·LABORADORA

MINISTERIO
DE CULTURA

DIRECCIÓN GENERAL
DE ARTES ESCÉNICAS Y MÚSICA

Carmen

Georges Bizet 1838-1875

Opéra comique en tres actes

Llibret d'Henri Meilhac i Ludovic Halévy a partir de la novel·la homònima de Prosper Mérimée

Estrena: 3 de març de 1875 Opéra-Comique (Salle Favart), París

Opéra comique en tres actos

Libreto de Henri Meilhac y Ludovic Halévy a partir de la novela homónima de Prosper Mérimée

Estreno: 3 de marzo de 1875 Opéra-Comique (Salle Favart), París

Edició · Edición

Fritz Oeser, Alkor Edition Kassel GmbH

Nova coproducció · Nueva coproducción

Palau de les Arts Reina Sofia
Grand Théâtre de Genève

*En memòria del director valencià García Navarro,
amb motiu del 25é aniversari de la seua mort*

*En memoria del director valenciano García Navarro,
con motivo del 25 aniversario de su fallecimiento*

Sala Principal

2	d'octubre de 2026	19.30 h
4	d'octubre de 2026	18.00 h
7	d'octubre de 2026	19.30 h
10	d'octubre de 2026	19.00 h
12	d'octubre de 2026	19.00 h
15	d'octubre de 2026	19.30 h

Duració · Duración: 3 h

Actes I, II · Actos I, II: 1 h 30 min

Descans · Descanso: 25 min

Acte III · Acto III: 1 h 05 min

FOTOS: © Miguel Lorenzo-Mikel Ponce

Direcció musical · Dirección musical

Michele Spotti

Direcció d'escena · Dirección de escena

Ted Huffman

Escenografia · Escenografía

Nadja Sofie Eller

Vestuari · Vestuario

Astrid Klein

Coreografia · Coreografía

Pim Veuilings

Il·luminació · Iluminación

Urs Schönebaum**Escola Coral Veus Junes**

Directores · Directoras: Marta Mármol, Roser Gabaldó

Escolania de la Mare de Déu dels Desemparats

Director: Luis Garrido

Cor de la Generalitat Valenciana

Director: Jordi Blanch Tordera

Orquestra de la Comunitat ValencianaAssistent · Asistente del director musical / Director de banda interna
Rubén Sánchez Vieco

Assistents · Asistentes

Director d'escena: Sonoko Kamimura
Escenografia · Escenografía: Cecília Ruiz
Vestuari · Vestuario: José María Adame
Coreografia · Coreografía: Celia SandoyaMestra repetidora i assessorament lingüístic
Maestra repetidora y asesoramiento lingüístico
Laila BarnatMestre · Maestro repetidor
Jorge GiménezBallarins · Bailarines
Mària Belda, Anna Bernat, Sofia Cipoletta, Cristóbal Crespo,
Joaquín Fernández, Marta Ferré, Marta Gómez, Candela Leal (Manuelita)
Sara López, Germán Lloria, Boris Orihuela, Carla Ortiz, Julen Pazos
Alberto Sancho, Celia Sandoya, Ismael TurelSubtitulació · Subtitulación
Anselmo Alonso

* Alumni Centre de Perfeccionament

** Centre de Perfeccionament

Carmen

Vasilisa Berzhanskaya

Don José

Charles Castronovo

Micaëla

Ruth Iniesta

Escamillo

Davide Luciano

Le Dancaire

Cristòfol Romaguera**

Le Remendado

Matías Sebastián Herrera**

Moralès

Isaac Galán*

Zúñiga

Manuel Fuentes

Frasquita

Aitana Sanz

Mercèdès

Lora Grigorieva**

LES ARTS ÉS MEMBRE DE:

Acte I

Una plaça davant de la fàbrica de tabac. La jove i tímida Micaëla camina entre els soldats que fan guàrdia buscant el caporal Don José per a donar-li una carta de sa mare, en la qual li aconsella que es case amb ella. Les cigarreres ixen de la fàbrica per a descansar i Carmen, una gitana molt bonica, capta l'atenció de tots. Davant de la indiferència de Don José, ella li llança la flor que porta als cabells abans de tornar a la feina. Després d'una baralla violenta a la fàbrica, Carmen és arrestada per orde del tinent Zúñiga. Tanmateix, la gitana sedueix Don José per tal que la solte i aconseguix escapar simulant una forta empena al caporal.

Acte II

A la taverna de Lillas Pastia, Carmen espera Don José, empresonat durant un mes per haver-la deixat escapar. El torero Escamillo celebra el seu triomf a l'indret i queda captivat per Carmen, la qual també se sent atreta per ell, encara que preferix esperar el soldat. Els contrabandistes Dancaire i Remendado demanen ajuda a Carmen i a les seues amigues Frasquita i Mercédès per als seus plans foscos. Quan arriba Don José, Carmen balla per a ell, però la irrupció de Zúñiga, també interessat en Carmen, provoca una confrontació. El tinent és reduït pels contrabandistes i Don José no té més remei que desertar i unir-se a ells.

Acte III

Mesos després d'una vida errant a les muntanyes, la relació entre Carmen i Don José s'ha gelat. En consultar les cartes, Carmen descobreix, amb consternació, que el destí augura la mort per als dos. Escamillo arriba per trobar la gitana, i Don José, superat per la gelosia, intenta apunyalarlo, tot i que els contrabandistes ho impedeixen. Micaëla reapareix per a dir-li a Don José que sa mare agonitza. El caporal se'n va amb ella però avisa Carmen que tornarà.

Al costat de la plaça de bous, Escamillo li declara el seu amor a Carmen abans de la correguda. Informada pels seus amics de la presència de Don José, Carmen decidix esperar-lo i fer-li front. El soldat li suplica desesperadament que no l'abandoni, però la cigarrera reafirma el seu amor per Escamillo i la seua fe en l'amor lliure. Enutjat, Don José l'apunyala mentre el públic aclama el torero pel seu triomf a la plaça.

Acto I

Una plaza frente a la fábrica de tabacos. La joven y tímida Micaëla deambula entre los soldados que hacen la guardia en busca del cabo Don José para entregarle una carta de su madre en la que le aconseja casarse con ella. Las cigarreras salen de la fábrica a descansar y Carmen, una hermosa gitana, capta la atención de todos. Ante la indiferencia de Don José, le lanza la flor que luce en el cabello antes de regresar a sus labores. Tras una violenta pelea en la fábrica, Carmen es arrestada por orden del teniente Zúñiga. Sin embargo, la gitana seduce a Don José para que la desate y logra escapar simulando un fuerte empujón al cabo.

Acto II

En la taberna de Lillas Pastia, Carmen aguarda a Don José, encarcelado durante un mes por haberla dejado huir. El torero Escamillo festeja su triunfo en el lugar y queda prendado de Carmen, quien se siente atraída por él, aunque prefiere esperar al militar. Los contrabandistas Dancaire y Remendado solicitan la ayuda de Carmen y sus amigas Frasquita y Mercédès para sus turbios planes. Al llegar Don José, Carmen baila para él, pero la irrupción de Zúñiga, interesado también en Carmen, desencadena un enfrentamiento. El teniente es reducido por los contrabandistas y Don José no tiene más opción que desertar y unirse a ellos.

Acto III

Meses después de una vida errante en las montañas, la relación entre Carmen y Don José se ha enfriado. Al consultar las cartas, Carmen descubre consternada que el destino les augura la muerte a ambos. Llega Escamillo en busca de la gitana, y Don José, dominado por los celos, intenta apuñalarlo, aunque los contrabandistas se lo impiden. Micaëla reaparece para avisar a Don José de que su madre está agonizando. El cabo parte con ella pero advierte a Carmen que regresará.

Junto a la plaza de toros, Escamillo declara su amor a Carmen antes de la corrida. Informada por sus amigas de la presencia de Don José, Carmen decide esperarlo y enfrentarse a él. El soldado le suplica desesperadamente que no lo abandone, pero la cigarrera reafirma su amor por Escamillo y su fe en el amor libre. Encolerizado, Don José la apuñala mientras el público aclama al torero por su triunfo en la plaza.

LES ARTS

ÉS BARROC I MÚSICA ANTIGA

TEMPORADA 26/27

Lea Desandré & Thomas Dunford

Idylle

21 d'octubre de 2026 | 19.30 h

PALAU DE LES ARTS
REINA SOFÍA

La fascinació eterna de Carmen

JAVIER PÉREZ SENZ

Periodista i crític musical

Carmen és una òpera perfecta. La inspiració musical, la bellesa melòdica van de la mà amb el sentit dramàtic i s'ajusten magistralment a cada situació teatral i, cosa essencial en qualsevol òpera, a la vocalitat dels personatges. Des que es va estrenar, el 3 de març del 1875 a l'Opéra-Comique de París, l'obra mestra de Georges Bizet – el genial compositor francès va morir exactament tres mesos després de l'estrena, el 3 de juny de 1875, als 36 anys, a causa d'un infart – gaudix d'una immensa popularitat, tant per la seua presència contínua en les temporades de teatres i festivals d'arreu del món com per una extensa discografia que no para de créixer.

Potser val la pena revisar la fisonomia original de *Carmen*, *opéra comique* en quatre actes amb llibret de Ludovic Halévy i Henri Meilhac, basada en la novel·la curta del mateix títol de Prosper Mérimée, per posar en perspectiva els canvis que conduïxen a la versió que normalment veiem a l'escenari. Bizet va acabar la partitura autògrafa l'octubre de 1874 i va començar els assajos a l'Opéra-Comique, els quals van durar cinc mesos. Sobre la seua estrena, les paraules del crític italià Elvio Giudici són molt interessants: «Finalment va pujar a escena el 3 de març de 1875, amb un èxit incert (no desastrós, com s'ha escrit tantes vegades), la fredor del qual va ser produïda, sobretot, per una profunda incomprensió de l'excés de novetats –musicals i dramàtiques– que presentava».

El mateix Bizet va corregir les proves de la partitura per a cant i piano que l'Editorial Choudens va publicar el mateix mes de l'estrena

de l'òpera, ja amb canvis respecte de la partitura autògrafa. La versió original en quatre actes, amb diàlegs parlats entrelaçats amb fragments musicals, responia als canons de l'Opéra-Comique de París, però estos requisits, que havien determinat l'estructura de l'obra, varen complicar la seua representació en altres escenaris. Després de la mort inesperada i tràgica de Bizet, el seu amic, el compositor Ernest Guiraud, va acceptar l'encàrrec de posar música als diàlegs i els va convertir en recitatius, una opció lògica per a facilitar la representació i la difusió internacional de l'obra: de fet, l'Òpera de Viena ja havia inclòs *Carmen* en el programa de la seua temporada de tardor. La feina eficaç de Guiraud va ser editada per Choudens el 1877. Quasi un segle més tard, el 1964, l'edició crítica de Fritz Öser va recuperar l'estructura original de l'òpera amb diàlegs parlats.

Carmen aviat va ser lloada com el prototip de la dona lliure i indomable que no accepta lleis ni amos, capaç de morir abans que de perdre la llibertat. Un personatge perfecte des de l'òptica romàntica, però la realitat històrica ens diu que a Andalusia, a finals del segle XIX, no podia haver-hi una gitana com Carmen. Ni a la Sevilla descrita per Mérimée a la seua novel·la del 1845, ni en la brillant creació musical de Bizet, habiten personatges gitanos creïbles, potser per simple ignorància sobre la veritable identitat del poble romani, o per la gran quantitat de perjuïns, estereotips i tòpics que distorsionen eixa identitat. La «gitana autèntica» de Mérimée és una dona cruel i venjativa que practica la prostitució, roba i utilitza els seus encants per a atrapar les seues

víctimes. Un personatge tremend, redimit pel seu coratge davant la mort.

Per tal de no escandalitzar el públic de l'Opéra-Comique de París, els llibretistes Henri Meilhac i Ludovic Halévy varen suavitzar el personatge; a l'òpera encara és una dona altiva i supersticiosa, però ja no és prostituta: és una cigarrera que treballa a la Fàbrica de Tabac de Sevilla (hui la magnífica seu de la Universitat de Sevilla). Així naix la Carmen coqueta, alegre, valenta i defensora de la seua llibertat fins a la mort. Captivadora i apassionada, encara que difícilment creïble a Andalusia de principis del segle XIX.

La pràctica de la llei gitana expulsaria de la comunitat una prostituta com la descrita per Mérimée, la condemnaria a l'exili i, per descomptat, no podria formar part de cap grup de gitanos andalusos, bé foren contrabandistes o no; tampoc no és creïble la independència absoluta d'una dona doblement marginada per ser dona i gitana, així com l'absència total de relacions familiars amb els seus i la manca de

respecte per les lleis i costums gitanos de la Carmen idealitzada per Bizet. No és fàcil trobar figures gitanes creïbles a l'òpera; potser només Frasquita i Mercédès. Pel que fa a la taverna de Lillas Pastia, és difícil imaginar un nom menys gitano i andalus a la Sevilla de qualsevol època.

Sobre Carmen, un paper assumit en l'estrena per la mezzosoprano Célestine Galli-Marié, pesen tones de falsa tradició. El retrat d'una gitana ferotge i torrencial deu molt a una de les seues intèrpretes més famoses, Gabriella Besanzoni (1890-1962), que va aconseguir deixar gravada en la memòria de diverses generacions, especialment durant els anys trenta, una composició plena de tòpics, sostinguda per una gran veu. Així és com la descriu Rodolfo Celletti a *Memorie d'un ascoltare*: «Com podia ignorar que quan la Besanzoni entrava a l'escenari, a la Carmen, travessava l'escenari vertiginosament, com una velocista, i que en el *duetto* final, abans de deixar-se matar, lluitava de veritat amb José i de vegades en sortia malmesa i arrapada?»

El llegendari tenor Giacomo Lauri-Volpi també va deixar constància de la impressió que causava esta artista tan temperamental: «La volubilitat salvatge, voluptuosa i ferotge de la gitana «d'ulls de llop» que es mou i llança mirades assassines, es reflectia en la imitació, en la veu, en les paraules i en les seues expressions amb una «vis» tan expressiva i tràgica que produïa la il·lusió d'haver sigut modelada amb terra andalusa, carregada d'influències secretes».

Dos grans cantants espanyols van trencar els tòpics de la gitana torrencial per a il·luminar els subtils matisos del personatge: la soprano Victoria de los Ángeles ho va fer per pura intuïció musical i, seguint el seu exemple, la mezzosoprano Teresa Berganza, que va comptar amb la complicitat del gran director d'escena italià Piero Faggioni i el talent musical del genial director d'orquestra Claudio Abbado per a esbossar la seua interpretació reveladora al Festival d'Edimburg el 1977; Berganza reflectix la feminitat i la passió del personatge sense caure en els tòpics, busca les seues essències en subtils matisos i en una línia de cant respectuosa amb la tradició lírica que arriba a una nova dimensió en el duo final, que anticipa l'expressió dramàtica del futur verista: de fet, estem davant del primer crim masclista a l'escena lírica, a navalla, una escena violenta que segurament va commocionar els seus primers espectadors.

Una altra intèrpret reconeguda, la mezzosoprano estatunidenca Marilyn Horne, oferix algunes claus per a definir un paper tan important. «Carmen és una d'eixes òperes fonamentals a mig camí entre les formes antigues de l'època del *bel canto* i el verisme, així que sempre em sent com si estiguera caminant per la corda fluixa, vigilant de no creuar mai la línia...»

Lluny de la recreació o evocació del flamenc pur que Manuel de Falla i Federico García Lorca varen cultivar, Bizet no va utilitzar la música dels gitanos andalusos. La seua partitura és brillant, inspirada i absolutament genial, però forma part del gust per l'exotisme al qual no és aliena l'abundant literatura de música pseudo-espanyola signada pels pares del nacionalisme musical rus, que, per cert, tant varen fascinar els compositors francesos

i captivaren el públic en els salons amb més *charm* de París.

Paradoxalment, per a milions de persones no hi ha música més espanyola que la de *Carmen*. Però, si mirem l'origen musical de la molt popular *Havanera*, és just esmentar el compositor basc Sebastian Iradier, autor de la peça que Bizet va arranjar i adaptar per a escriure *L'amour est un oiseau rébelle*: l'havanera *El arreglito*, resultat de la passió per la música cubana de l'autor de *La paloma*. La inclusió de la hui famosa *Havanera* va ser, per cert, una petició de Célestine Galli-Marié, que volia una ària d'entrada que li permetera «di muovere i fianchi».

Curiosament, en el preludi de l'últim acte, Bizet es va inspirar en un polo de la tonada escènica *El criado fingido*, del compositor, tenor, empresari i professor de cant Manuel García, primer Almaguilla d'*Il barbiere di Siviglia*, glòria del cant de Rossini i pare de María Malibrán i Pauline Viardot-García. Les seues cançons i melodies alimentaven la moda espanyola als salons del París del segle XIX: el seu mític polo *Yo que soy contrabandista* era considerat un crit de llibertat pels escriptors romàntics.

Esta influència de la moda espanyola en Bizet adquirix una nova dimensió gràcies a la seua fantasia i art orquestrador en la recreació de la música folklòrica espanyola que va conèixer a través de partitures i testimonis de viatgers, ja que Bizet mai no va visitar Espanya.

Malgrat el color, l'encant i l'ambient espanyol, *Carmen* és una òpera francesa i la seua identitat musical, amb arrels en la gran tradició de l'*opéra comique*, brillantment renovada per Bizet, només cobra veritable autenticitat quan la partitura es desprèn de sobrecàrregues veristes que distorsionen la bellesa i els detalls prodigiosos d'una escriptura orquestral i vocal amb identitat pròpia. De fet, *Carmen* és un món a banda que sobreviu a la influència de l'òpera italiana i alemanya amb una orquestració de llums, colors i refinament meravellosos. La defensa de l'estil és essencial en la resposta orquestral, que ha de ser atenta, dúctil, delicada i flexible en els acompanyaments, sense sobrecàrregues, per a

assolir una intensitat dramàtica fins a aquell acte final prodigiós i emocionalment impactant.

El coneixement de l'estil també és essencial per a les veus, ja que la feina dels cantants com a actors requereix veracitat teatral i refinament vocal tant en els papers solistes com comprimaris. El paper principal, per a mezzosoprano, que també pot ser interpretat per sopranos amb un bon registre greu, exigix mitjans generosos, greus carnosos, homogeneïtat i accents intensos, dicció impecable, domini de l'estil i màxima entrega com a actriu en una interpretació que culmina en un duet final emocionant. La complexitat psicològica i musical del personatge universal de Bizet és enorme, amb dos primers actes en què el cant preval sobre el drama, amb cançons tan inspirades com, a més de l'*Havanera* ja esmentada, la seguidilla *Près de remparts de Séville* i la *Chanson bohème*, *Les tringles des sistres tintaient* que canta acompanyada de Mercèdès i Frasquita a l'inici del segon acte.

Però a la segona mitat de l'òpera, el drama s'imposa gradualment, amb una definició dels personatges que recau en frases més curtes i precises, cosa que crea una atmosfera teatral cada vegada més tensa, amb una intuïció dramàtica que els compositors veristes varen aprofitar més tard, de vegades en excés. En este sentit, els forts contrastos que animen el *Trio de les cartes* que obri el tercer acte, en què, mentre les seues amigues Frasquita i Mercèdès canten un futur feliç, Carmen pressentix la seua mort i accepta immediatament el seu destí tràgic, són un altre exemple de l'enginy musical i teatral de Bizet.

Don José, un paper ideal per a un tenor *lirico spinto*, també evoluciona significativament en l'aspecte psicològic. Des del lirisme pur i tendre que il·lumina el seu duo amb Micaëla al primer acte, fins als accents més intensos, al segon, de la bella Ària de la *flor* -Bizet envolta cada accent, cada confessió íntima de *La fleur que tu m'avais jetée*, amb un prodigiós refinament orquestral- en un camí que conduïx en la seua trobada final amb Carmen a la màxima tensió dramàtica. Final impactant: un assassinat masclista que, malauradament, encara és una plaga en la societat actual. Així és com ho expressa el gran

director d'escena espanyol Calixto Bieito, la famosa posada en escena de *Carmen* del qual, estrenada el 1999, continua emocionant el públic en nombrosos escenaris arreu del món. «Don José és sens dubte un home enamorat, però convertix el seu amor en una obsessió poc saludable que el porta al crim i a la destrucció. El descontrol dels seus sentiments el fa esdevenir un criminal. *Carmen*, entre moltes altres coses, és la primera òpera que tracta la violència de gènere.»

Des de la seua entrada a l'escenari amb la famosa cançó del *Toreador* a l'inici del segon acte -els couplets *Votre toast, je peux vous le rendre... Toréador, en garde!* - la personalitat del torero Escamillo és molt clara, un reflex fidel del caràcter viril i petulant que condensa tots els tòpics del mascle hispànic. Un paper de gran lluitament per a un baríton que també poden abordar els baixos, i que requereix un registre ample i potència en els aguts.

En el cas de Micaëla, és un paper per a soprano lírica que té pàgines d'exquisit lirisme com el seu duo amb Don José *Parle-moi de ma mère* i, ja al tercer acte, una ària tan meravellosa com *Je dis que rien ne m'épouvante*. Així sí, cal certa contenció en la interpretació perquè els aspectes més fràgils i ingenus de la jove enamorada de Don José no acaben sent massa cursis.

Les jòvens gitanes Frasquita (soprano) i Mercèdès (mezzo), els contrabandistes Dancaïre (tenor o baríton) i Remendado (tenor), el capità Zúñiga (baix) i el sergent Moralès (baríton) són personatges que exigixen mitjans solvents, musicalitat, encert teatral i sentit de l'estil. Sense eixa defensa de l'estil, per exemple, perd el seu encant màgic el Quintet *Nous avons en tête* o el refinament, l'atmosfera poètica i la brillantor que donen identitat a l'obertura i als tres entreactes musicals.

Traducció al valencià: Palau de les Arts

La eterna fascinación de *Carmen*

JAVIER PÉREZ SENZ

Periodista y crítico musical

Carmen es una ópera perfecta. La inspiración musical, la belleza melódica corre pareja al sentido dramático y se ajusta magistralmente a cada situación teatral y, algo esencial en cualquier ópera, a la vocalidad de los personajes. Desde su estreno, el 3 de marzo de 1875 en la Opéra-Comique de París, la obra maestra de Georges Bizet –el genial compositor francés falleció exactamente tres meses después de su estreno, el 3 de junio de 1875, a los 36 años, a causa de un infarto–, goza de una popularidad inmensa, tanto por su continua presencia en las temporadas de teatros y festivales de todo el mundo como por una extensa discografía que no cesa de crecer.

Quizá conviene revisar la fisonomía original de *Carmen*, *opéra comique* en cuatro actos con libreto de Ludovic Halévy y Henri Meilhac, basada en la novela corta del mismo título de Prosper Mérimée, para poner en perspectiva los cambios que conducen a la versión que habitualmente vemos en los escenarios. Bizet terminó la partitura autógrafa en octubre de 1874 y comenzó los ensayos en la Opéra-Comique, que se prolongaron cinco meses. Sobre su estreno, resultan muy interesantes las palabras del crítico italiano Elvio Giudici: «Finalmente subió a escena el 3 de marzo de 1875, con éxito incierto (no desastroso, como se ha escrito tantas veces), cuya frialdad fue producida, sobre todo, por una profunda incompreensión del exceso de novedades –musicales y dramáticas– que presentaba».

El propio Bizet corrigió las pruebas de la partitura para canto y piano que la Editorial Choudens publicó el mismo mes del estreno de la ópera, ya con cambios frente a la partitura autógrafa. La versión original en cuatro actos, con diálogos hablados que se entrelazan con los fragmentos musicales, respondía a los cánones de la Opéra-Comique de París, pero esas mismas exigencias, que determinaron la estructura de la obra, complicaban su representación en otros escenarios. Tras la inesperada y trágica muerte de Bizet, su amigo, el compositor Ernest Guiraud, aceptó el encargo de poner música a los diálogos, convirtiéndolos en recitativos, opción lógica para facilitar su representación y difusión internacional: de hecho, la Ópera de Viena ya había incluido *Carmen* en la programación de su temporada de otoño. El eficaz trabajo de Guiraud fue editado por Choudens en 1877. Casi un siglo después, en 1964, la edición crítica de Fritz Oeser recuperó la estructura original de la ópera con diálogos hablados.

Carmen fue pronto ensalzada como prototipo de la mujer libre e indómita que no acepta leyes ni dueños, capaz de morir antes que perder su libertad. Un personaje perfecto desde la óptica romántica, pero la realidad histórica nos dice que en la Andalucía de finales del XIX no podría existir una gitana como Carmen. Ni en la Sevilla que describe Mérimée en su novela de 1845, ni en la genial creación musical de Bizet, habitan personajes gitanos creíbles, quizá por simple ignorancia sobre la verdadera identidad del pueblo romaní, o por las toneladas de prejuicios, estereotipos y clichés que distorsionan esa

identidad. La «gitana auténtica» de Mérimée es una mujer cruel y vengativa que ejerce la prostitución, roba y usa sus encantos para atrapar a sus víctimas. Tremendo personaje, redimido por su coraje ante la muerte.

Para no escandalizar al público de la Opéra-Comique de París, los libretistas Henri Meilhac y Ludovic Halévy suavizaron el personaje; en la ópera sigue siendo una mujer altanera y supersticiosa, pero ya no es una prostituta: es una cigarrera que trabaja en la Fábrica de Tabacos de Sevilla (hoy magnífica sede de la Universidad Hispalense). Nace así la Carmen coqueta, alegre, valiente y defensora de su libertad hasta la muerte. Cautivadora y apasionada, aunque difícilmente creíble en la Andalucía de principios del siglo XIX.

La práctica de la ley gitana expulsaría de la comunidad a una prostituta como la que describe Mérimée, la condenaría al destierro y, desde luego, no podría formar parte de ningún grupo de gitanos andaluces, fueran contrabandistas o no; tampoco resulta creíble la independencia absoluta de una mujer doblemente marginada por ser mujer y gitana, así como la ausencia total de relación familiar con los suyos y la falta de respeto a las leyes y costumbres gitanas de la Carmen idealizada por Bizet. No es fácil encontrar figuras gitanas creíbles en la ópera; quizás solo Frasquita y Mercédès. En cuanto a la taberna de Lillas Pastia, cuesta imaginar un nombre menos gitano y andaluz en la Sevilla de cualquier época.

Sobre Carmen, papel que asumió en su estreno la mezzosoprano Célestine Galli-Marié, pesan toneladas de falsa tradición. El retrato de gitana feroz y torrencial debe mucho a una de sus intérpretes más famosas, Gabriella Besanzoni (1890-1962), que logró fijar en la memoria de varias generaciones, en especial a lo largo de los años treinta, una composición cargada de tópicos, sostenida por una gran voz. Así la describe Rodolfo Celletti en *Memorie d'un ascoltare*: «¿Cómo podía ignorar que cuando la Besanzoni entraba en el escenario, en la *Carmen*, atravesaba el escenario corriendo vertiginosamente, como un velocista, y que en el *duetto* final, antes de dejarse matar, luchaba de verdad con José y salía a veces maltratada y arañada?».

También el legendario tenor Giacomo Lauri-Volpi dejó constancia de la impresión que causaba la temperamental artista: «La volubilidad salvaje, voluptuosa y feroz de la gitana 'de ojos de lobo' que se contonea y lanza miradas asesinas, se reflejaba en la mímica, en la voz, en las palabras y en sus expresiones con tal 'vis' expresiva y trágica que producía la ilusión de haber sido amasada con tierra andaluza, cargada de secretos influjos».

Dos grandes cantantes españolas rompieron los tópicos de la gitana torrencial para iluminar los sutiles matices del personaje: la soprano Victoria de los Ángeles lo hizo por pura intuición musical y siguiendo su ejemplo, la mezzosoprano Teresa Berganza, que contó con la complicidad del gran director de escena italiano Piero Faggioni y el talento musical del genial director de orquesta Claudio Abbado para perfilar su reveladora interpretación en el Festival de Edimburgo de 1977; Berganza refleja la feminidad y la pasión del personaje sin ceder a los tópicos, buscando sus esencias en los matices sutiles y en una línea de canto respetuosa con tradición lírica que alcanza una nueva dimensión en el dúo final, que anticipa la expresión dramática del futuro verista: de hecho, estamos ante el primer crimen machista sobre la escena lírica, a navaja, violenta escena que debió conmocionar a sus primeros espectadores.

Otra célebre intérprete, la mezzosoprano estadounidense Marilyn Horne ofrece algunas claves para definir tan relevante papel. «Carmen es una de esas óperas fundamentales a mitad de camino entre las viejas formas de la época del bel canto y el verismo, por lo que siempre me siento como caminando sobre la cuerda floja, teniendo cuidado de no traspasar nunca la línea...»

Lejos de la recreación o evocación del flamenco puro y jondo que cultivaron Manuel de Falla y Federico García Lorca, Bizet no usó la música propia de los gitanos andaluces. Su partitura es brillante, inspirada y absolutamente genial, pero se inscribe en el gusto por el exotismo al que no es ajeno la abundante literatura de música pseudoespañola firmada por los padres del nacionalismo musical ruso, que, por cierto, tanto

fascinaron a los compositores franceses y cautivaron al público en los salones con más *charme* de París.

Paradójicamente, para millones de personas no existe música más española que la de *Carmen*. Pero, si nos fijamos en el origen musical de la popularísima *Habanera* es de justicia citar al compositor vasco Sebastian Iradier, autor de la pieza que Bizet arregló y adaptó para escribir *L'amour est un oiseau rebelle*: la habanera *El arreglito*, fruto de la pasión por la música cubana del autor de la *La paloma*. La inclusión de la hoy célebre *Habanera* fue, por cierto, una petición de Célestine Galli-Marié, que deseaba un aria de entrada que le permitiese «Di muovere i fianchi».

Curiosamente, en el prelude del último acto, Bizet se inspiró en un polo de la tonadilla escénica *El criado fingido*, del compositor, tenor, empresario y maestro de canto Manuel García, primer Almagro de *El barbero de Sevilla*, gloria del canto rossiniano y padre de María Malibrán y Pauline Viardot-García. Sus canciones y tonadillas alimentaron la moda española en los salones de

París del XIX: su mítico polo *Yo que soy contrabandista*, fue considerado un grito de libertad por los escritores románticos.

Esa influencia de la moda española en Bizet cobra una nueva dimensión gracias a su fantasía y arte orquestador en la recreación de la música folclórica española que conoció a través de partituras y testimonios de viajeros, puesto que Bizet nunca visitó España.

A pesar del color, el encanto y la atmósfera española, *Carmen* es una ópera francesa y su identidad musical, con raíces asentadas en la gran tradición de la *opéra comique*, renovada con genialidad por Bizet, solo cobra su verdadera autenticidad cuando se limpia la partitura de sobrecargas de corte verista que distorsionan la belleza y los prodigiosos detalles de una escritura orquestal y vocal con identidad propia. De hecho, *Carmen* es un mundo aparte que sobrevive a la influencia de la ópera italiana y alemana con una orquestación de prodigiosas luces, colores y refinamiento. La defensa del estilo es esencial en la respuesta orquestal, que debe ser atenta,

dúctil, delicada y flexible en los acompañamientos, sin sobrecargas, para ir ganando intensidad dramática hasta ese prodigioso y emocionalmente impactante acto final.

El conocimiento del estilo resulta también esencial para las voces, pues el trabajo como actores de los cantantes exige veracidad teatral y refinamiento vocal tanto en los papeles solistas como en los comprimarios. El papel estelar, para mezzosoprano, que puede ser cantado también por sopranos que tengan un buen registro grave, demanda generosos medios, graves carnosos, homogeneidad y acentos intensos, dicción impecable, dominio del estilo y máxima entrega como actriz en una actuación que culmina con un dúo final estremecedor. La complejidad psicológica y musical del universal personaje bizetiano es enorme, con dos primeros actos en los que el canto prevalece sobre el drama, con canciones tan inspiradas como, además de la citada *Habanera*, la seguidilla *Près de remparts de Séville* y la *Chanson bohème*, *Les tringles des sistres tintaient* que canta acompañada por Mercédès y Frasquita en el inicio del acto segundo.

Pero en la segunda mitad de la ópera, el drama se impone gradualmente, con una definición de los personajes que incide en frases más cortas y precisas, lo que crea una atmósfera teatral cada vez más tensa, con una intuición dramática que más adelante aprovecharon, a veces con exceso, los compositores veristas. En este sentido, los fuertes contrastes que animan el *Trio de las cartas* que abre el acto tercero, en el que, mientras sus amigas Frasquita y Mercédès cantan un futuro feliz, Carmen presiente su muerte y acto seguido acepta su trágico destino, son un ejemplo más del genio musical y teatral de Bizet.

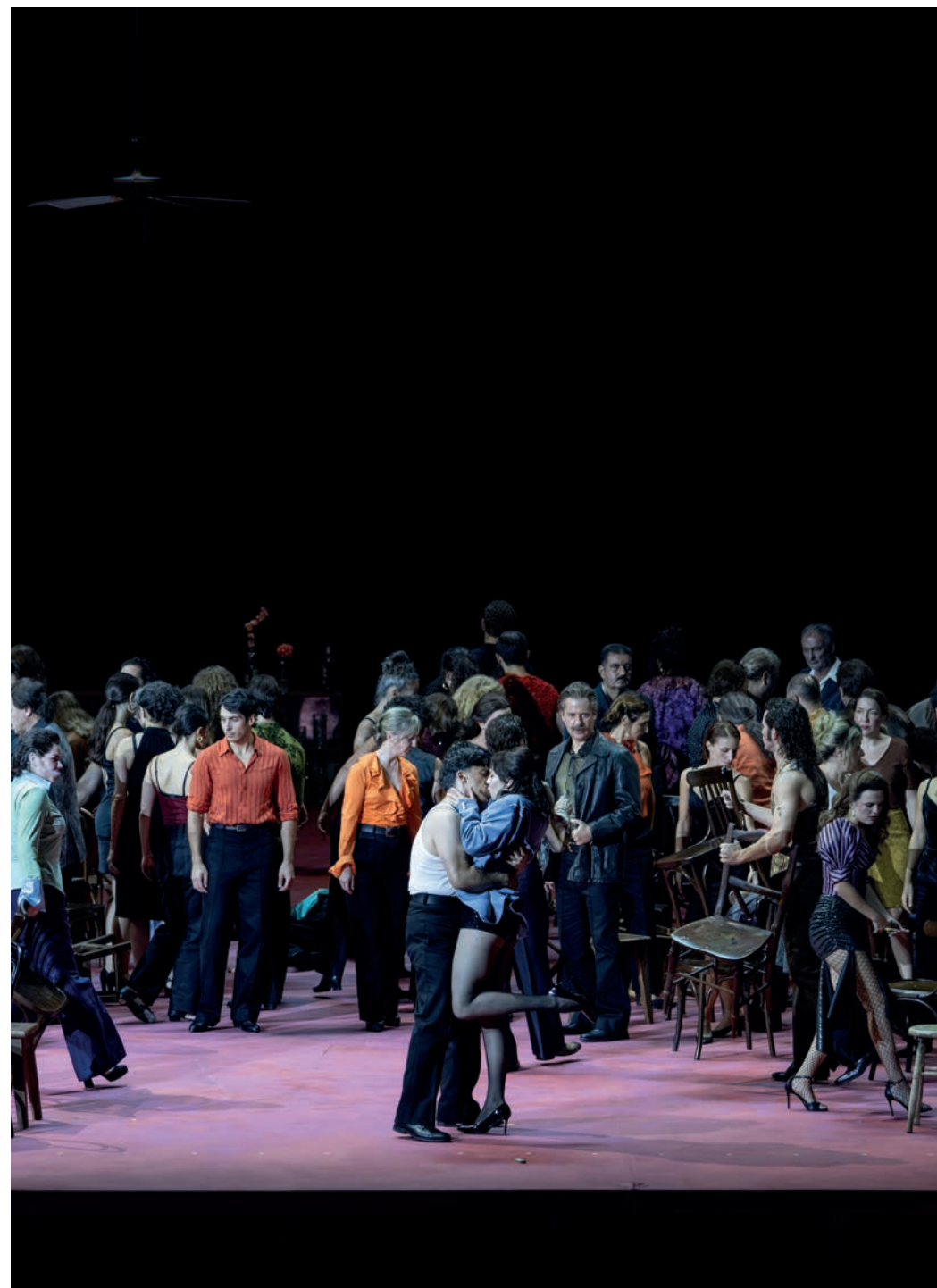
Don José, papel ideal para un tenor lírico *spinto*, también evoluciona significativamente en el aspecto psicológico. Desde el lirismo puro y tierno que ilumina su dúo con Micaëla en el primer acto, a los acentos más intensos, en el segundo, de la bellísima *Aria de la flor* -Bizet envuelve cada acento, cada confesión íntima en *La fleur que tu m'avais jetée*, con prodigioso refinamiento orquestal-, en un camino que conduce en su encuentro final con Carmen a la máxima tensión dramática. Final estremecedor: un asesinato

machista que, lamentablemente, sigue siendo una lacra en la sociedad actual. Así lo expresa el gran director de escena español Calixto Bieito, cuya celebre puesta en escena de *Carmen*, estrenada en 1999, sigue emocionando al público en numerosos escenarios de todo el mundo. «Don José es sin duda un hombre enamorado, pero que convierte su amor en una obsesión enfermiza que le lleva al crimen y a la destrucción. El descontrol sobre sus sentimientos lo transforman en un delincuente. *Carmen*, entre otras muchas cosas, es la primera ópera que aborda la violencia de género».

Desde su entrada en escena con la famosa *Canción del torero* al inicio del acto segundo -los couplets *Votre toast, je peux vous le rendre... Toréador, en garde!*- queda bien clara la personalidad del torero Escamillo, fiel reflejo del talante viril y petulante que condensa todos los tópicos del macho hispánico. Papel de gran lucimiento para barítono que pueden abordar también bajos, y que exige amplio registro y potencia en los agudos.

En el caso de Micaëla, estamos ante un papel para soprano lírica que tiene a su cargo páginas de exquisito lirismo como su dúo con Don José *Parle-moi de ma mère* y, ya en el acto tercero, un aria tan maravillosa como *Je dis que rien ne m'épouvante*. Eso sí, conviene cierta contención en la interpretación para que los aspectos más frágiles e ingenuos de la joven enamorada de Don José no acaben resultando demasiado cursis.

Las jóvenes gitanas Frasquita (soprano) y Mercédès (mezzo), los contrabandistas Dancaire (tenor o barítono) y Remendado (tenor), el capitán Zúñiga (bajo) y el sargento Moralès (barítono) son personajes que demandan medios solventes, musicalidad, acierto teatral y sentido del estilo. Sin esa defensa del estilo pierde su mágico encanto y ligereza, por ejemplo, el Quinteto *Nous avons en tête* o el refinamiento, la atmósfera poética y el brillo que otorgan su identidad a la obertura y los tres entreactos musicales.

Michele Spotti

Direcció musical · Dirección musical

© Marco Borelli

El director musical de l'Òpera i de l'Orquestra Filharmònica de Marsella, Michele Spotti, ha sigut nomenat principal director invitat de la Deutsche Oper de Berlín a partir de la temporada 2026-2027. Els seus compromisos més recents inclouen, a més de nombroses cites a Marsella, entre les quals destaca *Das Rheingold*, el seu debut al Metropolitan amb *La traviata* i el seu retorn al Grand Théâtre de Genève (*L'italiana in Algeri*), al Festival de l'Arena de Verona (*La traviata* i *Nabucco*), a la Deutsche Oper (*Rigoletto*) i a l'Òpera de París (*Les Brigands*). A tot açò, cal afegir els debuts al Festival Verdi de Parma amb *Falstaff*, al Maggio Musicale Fiorentino amb *Norma*, al San Carlo de Nàpols amb *Simon Boccanegra*, a Roma amb *Die Zauberflöte*, a la Staatsoper de Viena amb *La fille du régiment*, a la Semperoper de Dresden amb *La bohème* i al Bunka Kaikan de Tòquio amb la Filharmònica de Tòquio i Juan Diego Flórez.

En la temporada 2026-2027, els seus compromisos el porten a la Deutsche Oper (*Lucia di Lammermoor*, *La traviata* i *Don Carlo*), a la Bayerische Staatsoper (*Die Zauberflöte*), a Tolosa (*Lohengrin*), a Zuric (*L'elisir d'amore*) i al Maggio Musicale Fiorentino (*Anna Bolena*). També dirigirà un concert amb Juan Diego Flórez i la Filharmònica de Hong Kong en esta ciutat, i un altre amb l'Orchestre de Chambre de Paris al Théâtre des Champs-Élysées. A Marsella, pujarà al pòdium en diversos compromisos simfònics, a més de *Don Carlo* i *Maria Stuarda*. En Les Arts ha dirigit *Ernani* i la producció de *L'heure espagnole*/Gianni Schicchi.

Director musical de la Ópera y de la Orquesta Filarmónica de Marsella, Michele Spotti ha sido nombrado principal director invitado de la Deutsche Oper de Berlín a partir de la temporada 2026-2027. Sus compromisos más recientes incluyen, además de numerosas citas en Marsella, destacando *Das Rheingold*, su debut en el Metropolitan con *La traviata* y su regreso al Grand Théâtre de Genève (*L'italiana in Algeri*), Festival de la Arena de Verona (*La traviata* y *Nabucco*), Deutsche Oper (*Rigoletto*) y la Ópera de París (*Les Brigands*). A esto se suman sus debuts en el Festival Verdi de Parma con *Falstaff*, en el Maggio Musicale Fiorentino con *Norma*, en el San Carlo de Nápoles con *Simon Boccanegra*, en Roma con *Die Zauberflöte*, en la Staatsoper de Viena con *La fille du régiment*, en la Semperoper de Dresde con *La bohème* y en el Bunka Kaikan de Tokio junto a la Filarmónica de Tokio y Juan Diego Flórez.

En la temporada 2026-2027 sus compromisos le llevan a la Deutsche Oper (*Lucia di Lammermoor*, *La traviata* y *Don Carlo*), Bayerische Staatsoper (*Die Zauberflöte*), Toulouse (*Lohengrin*), Zürich (*L'elisir d'amore*) y el Maggio Musicale Fiorentino (*Anna Bolena*). También dirigirá un concierto con Juan Diego Flórez y la Filarmónica de Hong Kong en dicha ciudad, y otro con la Orchestre de Chambre de Paris en el Théâtre des Champs-Élysées. En Marsella, se subirá al podio para diversos compromisos sinfónicos, además de *Don Carlo* y *Maria Stuarda*. En Les Arts ha dirigido *Ernani* y la producción de *L'heure espagnole*/Gianni Schicchi.

Ted Huffman

Direcció d'escena · Dirección de escena

© Leo Meierberg

L'escriptor i director d'escena Ted Huffman ha sigut nomenat recentment director general del Festival d'Ais de Provença, la programació del qual assumirà a partir de l'estiu de 2028. Els seus nombrosos premis i nominacions inclouen els premis Olivier, International Opera, Opernwelt, Royal Philharmonic Society, Fedora Generali, UK Theatre, Reumert, South Bank Sky Arts i Ivor Novello. En la temporada 2026-2027, torna al Palau de les Arts amb una nova producció de *Carmen*, i a la Dutch National Opera d'Amsterdam amb *Orphée et Eurydice* de Gluck (versió de Berlioz), en coproducció amb el Musiktheater an der Wien i el Théâtre des Champs-Élysées. Entre les seues reposicions trobem 4.48 *Psychosis* al Covent Garden i *Otello* a Nancy i Luxemburg.

Produccions recents inclouen *Tosca* (Glyndebourne); *La raboseta astuta* (Staatsoper de Berlín); *Otello* (Opéra national du Rhin); *Werther* (Opéra-Comique); *Eugeni Onegin* (Covent Garden); *The Story of Billy Budd, Sailor* (Festival d'Ais de Provença); *We Are the Lucky Ones* (Amsterdam, Ruhrtriennale, Tiroler Festspiele Erl); *The Faggots and Their Friends Between Revolutions* (Festival Internacional de Manchester, Park Avenue Armory, Holland Festival, Ruhrtriennale, Festival d'Ais de Provença, Southbank Centre, Bregenzer Festspiele); *Street Scenes* (Opéra de París) i *L'incoronazione di Poppea* (Festival d'Ais de Provença, Versalles, Colònia, Rennes, Toló i Nederlandse Reisopera), un títol que també ha dirigit a Les Arts, a més d'altres treballs anteriors com *Les mamelles de Tirésias* o *Trouble in Tahiti*.

Escritor y director de escena, Ted Huffman ha sido nombrado recientemente Director General del Festival de Aix-en-Provence, cuya programación asumirá a partir del verano de 2028. Entre sus numerosos galardones y nominaciones destacan los premios Olivier, International Opera, Opernwelt, Royal Philharmonic Society, Fedora Generali, UK Theatre, Reumert, South Bank Sky Arts e Ivor Novello. En la temporada 2026-2027, regresa al Palau de les Arts con una nueva producción de *Carmen*, y a la Dutch National Opera de Amsterdam con *Orphée et Eurydice* de Gluck (versión de Berlioz), en coproducción con el Musiktheater an der Wien y el Théâtre des Champs-Élysées. Entre sus reposiciones se encuentran 4.48 *Psychosis* en el Covent Garden y *Otello* en Nancy y Luxemburgo.

Producciones recientes incluyen *Tosca* (Glyndebourne); *La zorrilla astuta* (Staatsoper de Berlín); *Otello* (Opéra national du Rhin); *Werther* (Opéra-Comique); *Eugenio Onegin* (Covent Garden); *The Story of Billy Budd, Sailor* (Festival de Aix-en-Provence); *We Are the Lucky Ones* (Amsterdam, Ruhrtriennale, Tiroler Festspiele Erl); *The Faggots and Their Friends Between Revolutions* (Festival Internacional de Manchester, Park Avenue Armory, Holland Festival, Ruhrtriennale, Festival de Aix-en-Provence, Southbank Centre, Bregenzer Festspiele); *Street Scenes* (Opéra de París) y *L'incoronazione di Poppea* (Festival de Aix-en-Provence, Versalles, Colonia, Rennes, Tolón y Nederlandse Reisopera), título que también ha dirigido en Les Arts, al que se suman otros trabajos anteriores como *Les mamelles de Tirésias* o *Trouble in Tahiti*.

Nadja Sofie Eller

Escenografia · Escenografía

Nadja Sofie Eller desenrotlla la seua activitat professional en els camps de l'òpera, el teatre, la dansa contemporània i les arts visuals. Treballa a nivell internacional com a dissenyadora d'escenografia, de vestuari i de vídeo. Col·labora estretament amb el coreògraf Trajal Harrell (incloent projectes per al Festival d'Avinyó i per al Wiener Festwochen) i també ha treballat amb el director Johan Simons en produccions per al Burgtheater de Viena, entre d'altres. Dissenya habitualment per al Farn Kollektiv, sota la direcció de Sandra Hüller i Tom Schneider. Igualment, manté una col·laboració artística estable amb el director Ted Huffman, per a qui ha fet dissenys a la Staatsoper de Berlín, al Festival de Glyndebourne i a la Dutch National Opera d'Amsterdam.

Nadja Sofie Eller desarrolla su labor en los ámbitos de la ópera, el teatro, la danza contemporánea y las artes visuales. Trabaja a nivel internacional como diseñadora de escenografía, vestuario y vídeo. Colabora estrechamente con el coreógrafo Trajal Harrell (incluyendo proyectos para el Festival de Aviñón y el Wiener Festwochen) y también ha trabajado con el director Johan Simons en producciones para el Burgtheater de Viena, entre otros. Diseña de forma continua para el Farn Kollektiv, bajo la dirección de Sandra Hüller y Tom Schneider. Asimismo, mantiene una colaboración artística estable con el director Ted Huffman, para quien realiza diseños en la Staatsoper de Berlín, el Festival de Glyndebourne y la Dutch National Opera de Ámsterdam.

Astrid Klein

Vestuari · Vestuario

© Max Samenschein

Astrid Klein dissenya internacionalment per a produccions d'òpera i de teatre. Després de col·laborar com a assistent de vestuari al Deutsches Schauspielhaus d'Hamburg, va perfilar el vestuari d'obres com *Le nozze di Figaro* a l'English National Opera, així com *Ivanov*, de Txékhov, i *Kindeswohl* (basada en la novel·la d'Ian McEwan) sota la direcció de Karin Beier al Deutsches Schauspielhaus d'Hamburg. Ha col·laborat amb el director Franz Moritz Beichl en produccions a Alemanya, Àustria i Luxemburg. El seu treball amb Ted Huffman inclou *Tosca* al Festival de Glyndebourne, *La raboseta astuta* a la Staatsoper Unter den Linden, *Werther* a l'Opéra-Comique, *Otello* a l'Opéra national du Rhin i *Eugeni Onegin* al Covent Garden.

Astrid Klein diseña a nivel internacional para producciones de ópera y teatro. Tras colaborar como asistente de vestuario en el Deutsches Schauspielhaus de Hamburgo, perfiló el vestuario de obras como *Le nozze di Figaro* en la English National Opera, además de *Ivanov*, de Chéjov, y *Kindeswohl* (basada en la novela de Ian McEwan) bajo la dirección de Karin Beier en el propio Deutsches Schauspielhaus de Hamburgo. Ha colaborado con el director Franz Moritz Beichl en producciones en Alemania, Austria y Luxemburgo. Su trabajo con Ted Huffman incluye *Tosca* en el Festival de Glyndebourne, *La zorrilla astuta* en la Staatsoper Unter den Linden, *Werther* en la Opéra-Comique, *Otello* en la Opéra national du Rhin y *Eugenio Onegin* en el Covent Garden.

Pim Veulings

Coreografia · Coreografía

Pim Veulings es va graduar en Dansa a la Universitat d'Arts d'Amsterdam. La seua trajectòria com a ballari l'ha portat a formar part de companyies com l'Opera Ballet Vlaanderen i el Gran Teatre de Varsòvia. El 2015, va crear la seua primera coreografia per a una òpera, *Orphée et Eurydice*, dirigida per Floris Visser. Des de llavors, ha treballat amb directors del nivell de Pierre Audi, Evgeny Titov i Floris Visser. Manté una estreta col·laboració amb Ted Huffman, la qual inclou l'estrena de *We Are the Lucky Ones* a Amsterdam, *L'incoronazione di Poppea*, *The Story of Billy Budd*, *Sailor* al Festival d'Ais de Provença, així com *Otello* a l'Opéra national du Rhin. La seua feina s'ha pogut apreciar en festivals com Glyndebourne i Ais de Provença o als teatres d'òpera de Zuric, Graz, Frankfurt, Colònia, Versalles, Dresden, Parma, Brussel·les i Amsterdam.

Pim Veulings se graduó en Danza en la Universidad de las Artes de Amsterdam. Su trayectoria como bailarín lo ha llevado a formar parte de compañías como el Opera Ballet Vlaanderen y el Gran Teatro de Varsovia. En 2015, creó su primera coreografía para una ópera, *Orphée et Eurydice*, dirigida por Floris Visser. Desde entonces, ha trabajado con directores de la talla de Pierre Audi, Evgeny Titov y Floris Visser. Mantiene una estrecha colaboración con Ted Huffman, que incluye los estrenos de *We Are the Lucky Ones* en Amsterdam, *L'incoronazione di Poppea*, *The Story of Billy Budd*, *Sailor* en el Festival de Aix-en-Provence, así como *Otello* en la Opéra national du Rhin. Su trabajo ha sido apreciado en festivales como los de Glyndebourne y Aix-en-Provence o en los teatros de ópera de Zúrich, Graz, Fráncfort, Colonia, Versalles, Dresde, Parma, Bruselas y Amsterdam.

Urs Schönebaum

Il·luminació · Iluminación

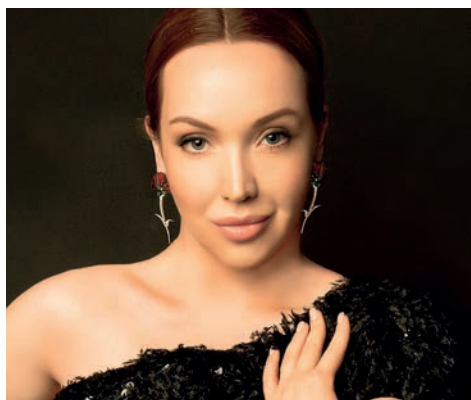

Urs Schönebaum va completar la seua formació com a fotògraf el 1995 i, posteriorment, va treballar com a tècnic d'il·luminació amb Max Keller al teatre Münchner Kammerspiele, fins al 1998. Després va realitzar assistències al Grand Théâtre de Genève, al Lincoln Center de Nova York i al Münchner Kammerspiele. Des de l'any 2000 treballa com a dissenyador d'il·luminació per a teatre, òpera, exposicions, *performances* i instal·lacions. Ha col·laborat, entre d'altres, amb Robert Wilson i Jean-Paul Scarpitta. Els seus compromisos l'han portat al Covent Garden de Londres, La Scala de Milà, Théâtre du Châtelet de París, Òpera de Lió, Metropolitan de Nova York, Staatsoper i Schaubühne de Berlín, Residenztheater de Múnic, així com al Festival de Salzburg.

Urs Schönebaum completó su formación como fotógrafo en 1995 y posteriormente trabajó como técnico de iluminación con Max Keller en el teatro Münchner Kammerspiele, hasta 1998. Después realizó asistencias en el Grand Théâtre de Genève, en el Lincoln Center de Nueva York y en el Münchner Kammerspiele. Desde 2000 trabaja como diseñador de iluminación para teatro, ópera, exposiciones, *performances* e instalaciones. Ha colaborado, entre otros, con Robert Wilson y Jean-Paul Scarpitta. Sus compromisos lo han llevado al Covent Garden de Londres, La Scala de Milán, el Théâtre du Châtelet de París, la Ópera de Lyon, el Metropolitan de Nueva York, la Staatsoper y la Schaubühne de Berlín, el Residenztheater de Múnic, así como al Festival de Salzburgo.

Vasilisa Berzhanskaya

Carmen

© Lena Fainberg

La mezzosoprano russa Vasilisa Berzhanskaya canta als escenaris més importants: Staatsoper de Viena, Deutsche Oper Berlin, Covent Garden, Metropolitan, La Scala, Òpera de París, Bayerische Staatsoper i els festivals de Salzburg i d'Ais de Provença, entre molts altres. Al seu repertori predomina el *bel canto*, el barroc i l'òpera francesa: *Norma* (Norma, Adalgisa), *I Capuleti e i Montecchi* (Romeo), *Roberto Devereux* (Sara), *Anna Bolena* (Seymour), *Maometto II* (Anna), *Moïse et Pharaon* (Sinaïde), *Il viaggio a Reims* (Corinna), *La Cenerentola* (Angelina), *Il barbiere di Siviglia* (Rosina), *Carmen*, *Werther* (Charlotte), *Alcina* i *Eugeni Onegin* (Tatiana). L'han dirigit directors prestigiosos com Zubin Mehta, Riccardo Chailly, Marco Armiliato, Daniele Gatti, Alberto Zedda, Mariss Jansons, Michele Mariotti, Stefano Montanari, Sir Mark Elder, Andrea Marcon, Daniele Rustioni o Roberto Abbado.

La mezzosoprano rusa Vasilisa Berzhanskaya canta en los escenarios más importantes: Staatsoper de Viena, Deutsche Oper de Berlín, Covent Garden, Metropolitan, La Scala, Ópera de París, Bayerische Staatsoper y los festivales de Salzburgo y Aix-en-Provence, entre muchos otros. En su repertorio predomina el bel canto, el barroco y la ópera francesa: *Norma* (Norma, Adalgisa), *I Capuleti e i Montecchi* (Romeo), *Roberto Devereux* (Sara), *Anna Bolena* (Seymour), *Maometto II* (Anna), *Moïse et Pharaon* (Sinaïde), *Il viaggio a Reims* (Corinna), *La Cenerentola* (Angelina), *Il barbiere di Siviglia* (Rosina), *Carmen*, *Werther* (Charlotte), *Alcina* y *Eugenio Onegin* (Tatiana). Ha sido dirigida por batutas del prestigio de Zubin Mehta, Riccardo Chailly, Marco Armiliato, Daniele Gatti, Alberto Zedda, Mariss Jansons, Michele Mariotti, Stefano Montanari, Sir Mark Elder, Andrea Marcon, Daniele Rustioni o Roberto Abbado.

Charles Castronovo

Don José

© Pia Cioffi

Considerat un dels millors tenors lírics de la seua generació, el novaiorquès Charles Castronovo triomfa als grans teatres, entre els quals Covent Garden, les òperes de París i Viena, el Metropolitan, la Staatsoper i la Deutsche Oper Berlin, la Bayerische Staatsoper i el Festival de Salzburg. Va començar la seua carrera a l'Òpera de Los Angeles i prompte va debutar al Metropolitan (1999) com a Beppe en *Pagliacci* junt amb Plácido Domingo. Amb dedicació, domini artístic i excel·lència, Castronovo ha interpretat un ampli repertori que inclou papers com Alfredo, Don Ottavio, Rodolfo (*La bohème*), Roméo, Don José, Ruggero (*La Rondine*), Pinkerton, Rodolfo (*Luisa Miller*) o Chevalier des Grieux (*Manon*), amb el qual va debutar a Les Arts el 2024. En temporades recents ha incorporat els papers principals de tenor d'*Ernani*, *Don Carlos*, *Adriana Lecouvreur*, *Simon Boccanegra*, *Un ballo in maschera*, *Médée* i *Tosca*.

Aclamado como uno de los mejores tenores líricos de su generación, el neoyorquino Charles Castronovo triunfa en los grandes teatros, entre ellos el Covent Garden, las óperas de París y Viena, Metropolitan, Staatsoper y Deutsche Oper de Berlin, la Bayerische Staatsoper y el Festival de Salzburgo. Comenzó su carrera en la Ópera de Los Ángeles y en poco tiempo debutó en el Metropolitan (1999) como Beppe en *Pagliacci* junto a Plácido Domingo. Con dedicación, maestría artística y excelencia, Castronovo ha interpretado un amplio repertorio que comprende papeles como los de Alfredo, Don Ottavio, Rodolfo (*La bohème*), Roméo, Don José, Ruggero (*La Rondine*), Pinkerton, Rodolfo (*Luisa Miller*) o Chevalier des Grieux (*Manon*), con el que debutó en Les Arts en 2024. En temporadas recientes ha incorporado los roles principales de tenor de *Ernani*, *Don Carlos*, *Adriana Lecouvreur*, *Simon Boccanegra*, *Un ballo in maschera*, *Médée* y *Tosca*.

Ruth Iniesta

Micaëla

© Gemma Escaribano

Habitual als principals escenaris internacionals, la soprano Ruth Iniesta ha actuat en teatres com el Liceu i el Real, Covent Garden, les òperes de París, Sydney i Viena, La Monnaie i el Teatro Colón de Buenos Aires. Intèrpret excepcional del repertori del *bel canto*, ha cantat grans papers de Donizetti, Bellini i Rossini, així com títols de Mozart, Verdi i Puccini. Els seus papers inclouen Violetta en *La traviata*, Lucia en *Lucia di Lammermoor*, Amina en *La sonnambula*, Liù en *Turandot* i Musetta en *La bohème*. Ha rebut dos premis Talía, el premi Campoamor de la lírica i el premi El Ojo Crítico de la RNE. També manté un ferm compromís amb la sarsuela. En Les Arts ha cantat en títols com *Il viaggio a Reims*, *Pagliacci*, *Doña Francisquita*, *Don Giovanni* (Donna Anna), *Pan y Toros* i *Faust*.

Habitual de los principales escenarios internacionales, la soprano Ruth Iniesta ha actuado en teatros como el Liceu y el Real, Covent Garden, las óperas de París, Sidney y Viena, La Monnaie o el Teatro Colón de Buenos Aires. Destacada intérprete del repertorio belcantista, ha abordado grandes papeles de Donizetti, Bellini y Rossini, además de títulos de Mozart, Verdi y Puccini. Entre sus roles figuran Violetta en *La traviata*, Lucia en *Lucia di Lammermoor*, Amina en *La sonnambula*, Liù en *Turandot* y Musetta en *La bohème*. Ha recibido dos Premios Talía, el Premio Campoamor de la Lírica y el Premio El Ojo Crítico de RNE. Mantiene además un firme compromiso con la zarzuela. En Les Arts ha cantado en títulos como *Il viaggio a Reims*, *Pagliacci*, *Doña Francisquita*, *Don Giovanni* (Donna Anna), *Pan y Toros* y *Faust*.

Davide Luciano

Escamillo

En la temporada 2026-2027, el bariton italià Davide Luciano debuta a la Staatsoper de Berlín amb el paper de Scarpia en *Tosca*. A més, encarna Marcello en *La bohème* a la Bayerische Staatsoper, Zurga en *Les pêcheurs de perles* a la Staatsoper de Viena, així com Don Giovanni i Belcore en *L'elisir d'amore*, que marcaran el seu debut a París. Durant la temporada 2025-2026, les seues actuacions més rellevants han sigut Sharpless en *Madama Butterfly* a Zúric, Marcello en *La bohème* al Metropolitan, Escamillo en *Carmen* a Salzburg i Conte Almaviva en *Le nozze di Figaro* en una gira pel Japó amb la Staatsoper de Viena. Cant regularment en grans festivals i teatres, papers com Enrico en *Lucia di Lammermoor*, Riccardo en *I puritani*, Conte en *Le nozze di Figaro*, Guglielmo en *Così fan tutte*, Malatesta en *Don Pasquale*, Ford en *Falstaff* o Nottingham en *Roberto Devereux*.

En la temporada 2026-2027 el barítono italiano Davide Luciano debuta en la Staatsoper de Berlín con el papel de Scarpia en *Tosca*. Además, encarna a Marcello en *La bohème* en la Bayerische Staatsoper, a Zurga en *Les pêcheurs de perles* en la Staatsoper de Viena, así como a Don Giovanni y a Belcore en *L'elisir d'amore*, que marcarán su debut en París. Durante la temporada 2025-2026 sus actuaciones más relevantes han sido Sharpless en *Madama Butterfly* en Zúrich, Marcello en *La bohème* en el Metropolitan, Escamillo en *Carmen* en Salzburgo y Conte Almaviva en *Le nozze di Figaro* en una gira por Japón con la Staatsoper de Viena. Canta con regularidad en los principales festivales y teatros, papeles como Enrico en *Lucia di Lammermoor*, Riccardo en *I puritani*, Conte en *Le nozze di Figaro*, Guglielmo en *Così fan tutte*, Malatesta en *Don Pasquale*, Ford en *Falstaff* o Nottingham en *Roberto Devereux*.

Cristòfol Romaguera

Le Dancaïre

Nascut a Palma de Mallorca, va cursar el grau superior en l'especialitat de cant al Conservatori del Liceu de Barcelona amb el baix Carlos Chausson. A més, ha rebut formació de Juan Pons, Elisabetta Fiorillo i ha participat en classes magistrals de Dolora Zajick, Elena Pankratova, Xavier de Sabata o Eduard Giménez. Va debutar a l'escenari el 2022 com a Masetto en *Don Giovanni* amb la Fundació Òpera Catalunya. Des de llavors, ha ampliat el seu repertori amb papers com Guglielmo (*Così fan tutte*), Figaro (*Il barbiere di Siviglia*), Le Dancaïre (*Carmen*), Schaunard (*La bohème*), Yamadori (*Madama Butterfly*), Mandarinino (*Turandot*) i Pàris (*Roméo et Juliette*). Entre els seus èxits recents, cal esmentar el seu debut al Liceu amb *West Side Story* sota la direcció de Gustavo Dudamel. Forma part del Centre de Perfeccionament del Palau de les Arts.

Nacido en Palma de Mallorca, cursó el grado superior en la especialidad de canto en el Conservatorio del Liceu de Barcelona con el bajo Carlos Chausson. Además, ha recibido formación de Juan Pons, Elisabetta Fiorillo y ha participado en clases magistrales de Dolora Zajick, Elena Pankratova, Xavier de Sabata o Eduard Giménez. Debutó en escena en 2022 como Masetto en *Don Giovanni* con la Fundació Òpera Catalunya. Desde entonces, ha ampliado su repertorio con roles como los de Guglielmo (*Così fan tutte*), Figaro (*Il barbiere di Siviglia*), Le Dancaïre (*Carmen*), Schaunard (*La bohème*), Yamadori (*Madama Butterfly*), Mandarinino (*Turandot*) y Pàris (*Roméo et Juliette*). Entre sus hitos recientes es importante mencionar su debut en el Liceu con *West Side Story* bajo la dirección de Gustavo Dudamel. Forma parte del Centre de Perfeccionament del Palau de les Arts.

Matías Sebastián Herrera

Le Remendado

El tenor argentí Matías Sebastián Herrera es va formar al Conservatorio de Música Julián Aguirre i a l'Institut Superior de Arte del Teatro Colón (ISATC). Ha participat en classes magistrals amb artistes destacats, entre els quals el tenor Juan Diego Flórez. Al Teatro Colón de Buenos Aires ha sigut solista en produccions com *La finta giardiniera*, *La figlia di Rappaccini* i *Nina, o sia la pazza per amore*, i ha interpretat igualment obres de Monteverdi. També ha actuat al Brasil amb l'Orquestra Simfònica de Porto Alegre (*Gianni Schicchi*, *Turandot*), així com al festival FEMUSC (*Madama Butterfly*). Va rebre una beca del Mozarteum Brasileiro per a la Internationale Chorakademie Rendsburg a Alemanya. El seu repertori inclou papers solistes en obres de Mozart, Donizetti, Verdi i Puccini. Forma part del Centre de Perfeccionament del Palau de les Arts.

El tenor argentino Matías Sebastián Herrera se formó en el Conservatorio de Música Julián Aguirre y en el Instituto Superior de Arte del Teatro Colón (ISATC). Ha participado en clases magistrales con destacados artistas, entre ellos el tenor Juan Diego Flórez. En el Teatro Colón de Buenos Aires ha sido solista en producciones como *La finta giardiniera*, *La figlia di Rappaccini* y *Nina, o sia la pazza per amore*, además de interpretar obras de Monteverdi. También ha actuado en Brasil con la Orquesta Sinfónica de Porto Alegre (*Gianni Schicchi*, *Turandot*), así como en el festival FEMUSC (*Madama Butterfly*). Fue becado por el Mozarteum Brasileiro para la Internationale Chorakademie Rendsburg en Alemania. Su repertorio comprende roles solistas en obras de Mozart, Donizetti, Verdi y Puccini. Forma parte del Centre de Perfeccionament del Palau de les Arts.

Isaac Galán

Moralès

Va nèixer a Saragossa i va estudiar amb Teresa Berganza, Manuel Cid i Tom Krause a la Escuela de Música Reina Sofía de Madrid. Va continuar la seua formació a l'Òpera de Zuric i al Centre de Perfeccionament del Palau de les Arts. Ha sigut guardonat als concursos Francisco Viñas, Julián Gayarre i Manuel Ausensi. Va ser membre del conjunt de solistes del Landestheater de Linz durant tres temporades. Ha participat en títols com *La vida breve* (Manuel), *Le nozze di Figaro* (Conte), *Il barbiere di Siviglia* (Figaro), *L'incoronazione di Poppea* (Mercurio), *Les contes d'Hoffmann* (Peter Schlémil), *La bohème* (Schaunard) i *Don Pasquale* (Malatesta) en escenaris com el Palau de les Arts, teatres Real i Campoamor, Òpera de Montpeller i Münchener Staatstheater. Recentment ha interpretat Hortensius en *La fille du régiment* a Barcelona i a Las Palmas de Gran Canaria.

Nació en Zaragoza y estudió con Teresa Berganza, Manuel Cid y Tom Krause en la Escuela Superior de Música Reina Sofía de Madrid. Amplió su formación en la Ópera de Zürich y en el Centre de Perfeccionament del Palau de les Arts. Ha sido premiado en los concursos Francisco Viñas, Julián Gayarre y Manuel Ausensi. Fue miembro del conjunto de solistas del Landestheater de Linz durante tres temporadas. Ha participado en títulos como *La vida breve* (Manuel), *Le nozze di Figaro* (Conte), *Il barbiere di Siviglia* (Figaro), *L'incoronazione di Poppea* (Mercurio), *Les contes d'Hoffmann* (Peter Schlémil), *La bohème* (Schaunard) y *Don Pasquale* (Malatesta) en escenarios como el Palau de les Arts, teatros Real y Campoamor, Ópera de Montpeller y Münchener Staatstheater. Recientemente ha interpretado a Hortensius en *La fille du régiment* en Barcelona y Las Palmas de Gran Canaria.

Manuel Fuentes

Zúñiga

Natural de Crevillent, Manuel Fuentes va estudiar cant, repertori i formació musical amb el tenor José Sempere. A més, va perfeccionar la seua tècnica amb Ana María Sánchez, Mariella Devia, Dolores Zajick, Sonia Ganassi, Carlos Álvarez i Ruggero Raimondi. Després de guanyar el primer premi i els premis del públic i al millor cantant en el concurs Alfredo Kraus i el premi Plácido Domingo al millor cantant espanyol en el concurs Viñas, debuta amb *Farinelli* de Tomás Bretón al Teatro de la Zarzuela i interpreta el paper de Ferrando en *Il trovatore* a Las Palmas. Posteriorment, incorpora els papers de Giorgio (*I puritani*), Sparafucille (*Rigoletto*), Colline (*La bohème*) i Raimondo (*Lucia di Lammermoor*). Esta temporada li esperen projectes com *I Capuleti e i Montecchi* a Lausana, *Maria Stuarda* a Marsella, *Lucia di Lammermoor* a Basilea i *La bohème* a la Fondazione Haydn. En Les Arts, ha cantat en *La bohème*, *Maria Stuarda* i *L'heure espagnole*/Gianni Schicchi.

Natural de Crevillente, Manuel Fuentes estudió canto, repertorio y formación musical con el tenor José Sempere. Además, perfeccionó su técnica con Ana María Sánchez, Mariella Devia, Dolores Zajick, Sonia Ganassi, Carlos Álvarez y Ruggero Raimondi. Tras ganar el primer premio y los premios del público y al mejor cantante en el Concurso Alfredo Kraus y el Premio Plácido Domingo al mejor cantante español en el Concurso Viñas, debuta con *Farinelli* de Tomás Bretón en el Teatro de la Zarzuela e interpreta el papel de Ferrando en *Il trovatore* en Las Palmas. Posteriormente, incorpora los roles de Giorgio (*I puritani*), Sparafucille (*Rigoletto*), Colline (*La bohème*) y Raimondo (*Lucia di Lammermoor*). Esta temporada le aguardan proyectos como *I Capuleti e i Montecchi* en Lausana, *Maria Stuarda* en Marsella, *Lucia di Lammermoor* en Basilea y *La bohème* en la Fondazione Haydn. En Les Arts, ha cantado en *La bohème*, *Maria Stuarda* y *L'heure espagnole*/Gianni Schicchi.

Aitana Sanz

Frasquita

Va estudiar piano i cant tant a València, la seua ciutat natal, com a la Universitat de Música i Arts Escèniques de Viena. Les seues primeres aparicions operístiques varen ser amb personatges com Olympia, Folleville i Oscar al Festival de Pesaro, Òpera de Las Palmas i a Maryland (EUA). El 2022 va interpretar Frasquita en *Carmen* (Maggio Fiorentino, amb Zubin Mehta), Pamina i Solveig en *Peer Gynt*. Al Festival de Salzburg va cantar Le feu, Pastourelle i Le rossignol en *L'enfant et les sortilèges* com a part del Young Singers Project. Va guanyar el primer premi al Concurs de Cant de Carrara (2024) i els primers premis als concursos Giulio Neri, Alfredo Kraus i Otto Edelmann. Els seus pròxims compromisos la duran a l'Òpera Maó, al Teatro de la Maestranza de Sevilla o al Festival de Granada.

Estudió piano y canto tanto en Valencia, su ciudad natal, como en la Universidad de Música y Artes Escénicas de Viena. Sus primeras apariciones operísticas se sucedieron con personajes como Olympia, Folleville y Oscar en el Festival de Pésaro, Ópera de Las Palmas y en Maryland (EEUU). En 2022 interpretó a Frasquita en *Carmen* (Maggio Fiorentino, con Zubin Mehta), Pamina y Solveig en *Peer Gynt*. En el Festival de Salzburgo cantó Le feu, Pastourelle y Le rossignol en *L'enfant et les sortilèges* como parte del Young Singers Project. Obtuvo el primer premio en el Concurso de Canto de Carrara (2024) y primeros premios en los concursos Giulio Neri, Alfredo Kraus y Otto Edelmann. Próximos compromisos la llevarán a la Ópera de Maó, el Teatro de la Maestranza de Sevilla o el Festival de Granada.

Lora Grigorieva

Mercédès

© Miguel Lorenzo-Mikel Ponce

Va cursar la seua formació a la Universitat Russa d'Arts Teatral de Moscou, així com al Richard Wagner Konservatorium i a la Universitat de Música i Arts Escèniques de Viena. Ha sigut guanyadora del Grand Prix de Nova York i del primer premi del Vienna Competition for Young Performers, i ha obtingut guardons en els concursos Cafarelli Baroque i Bellani Paese degli Artisti. Ha interpretat papers en òperes com *Alcina*, *Die Zauberflöte*, *Carmen* o *Manon*. El 2025 va encarnar Marie en *Der fliegende Holländer* a l'Oper im Steinbruch Festival. Ha actuat, a més, en sales com la Musikverein de Viena i en programes vocals del Mozarteum i de la Juilliard School. S'ha perfeccionat en classes magistrals amb Ramón Vargas, Vivica Genaux i Barbara Frittoli. Forma part del Centre de Perfeccionament del Palau de les Arts.

Cursó su formación en la Universidad Rusa de Artes Teatrales de Moscú, así como en el Richard Wagner Konservatorium y la Universidad de Música y Artes Escénicas de Viena. Ha sido ganadora del Grand Prix de Nueva York y del primer premio del Vienna Competition for Young Performers, y ha obtenido galardones en los concursos Cafarelli Baroque y Bellani Paese degli Artisti. Ha interpretado papeles en óperas como *Alcina*, *Die Zauberflöte*, *Carmen* o *Manon*. En 2025 encarno Marie en *Der fliegende Holländer* en el Oper im Steinbruch Festival. Ha actuado, además, en salas como la Musikverein de Viena y programas vocales del Mozarteum y de la Juilliard School. Se ha perfeccionado en clases magistrales con Ramón Vargas, Vivica Genaux y Barbara Frittoli. Forma parte del Centre de Perfeccionament del Palau de les Arts.

Escola Coral Veus Junes

L'Escola Coral Veus Junes de Quart de Poblet és un ampli projecte pedagògic que s'ocupa de la formació en el cant coral des de l'edat de tres anys. Actualment, la formen més de cent xiquets i xiquetes, jòvens i adults dividits en set grups corals. Des que va iniciar la seua activitat el 1983, l'associació ha oferit concerts i ha realitzat gires per Europa i Amèrica del Sud. Així mateix, ha obtingut nombrosos reconeixements en prestigiosos certàmens de cant coral a nivell nacional i internacional, on cal destacar diversos primers premis i mencions d'honor en el Certamen Internacional d'Havaneres i Polifonia de Torrevella i el Gran Premi Nacional de Cant Coral. En els últims anys, l'Escola Coral col·labora amb el Palau de les Arts, on integrants de les corals Gallarda i Virelai han interpretat els cors infantils de diferents òperes sota la batuta dels mestres James Gaffigan, Lorin Maazel, Nicola Luisotti, Henrik Nánási i Ricardo Chailly.

La Escola Coral Veus Junes de Quart de Poblet es un amplio proyecto pedagógico que se ocupa de la formación en el canto coral desde la edad de tres años. Actualmente la forman más de cien niños/as, jóvenes y adultos divididos en siete grupos corales. Desde que iniciara su actividad en 1983, la asociación ha ofrecido conciertos y ha realizado giras por Europa y Sudamérica. Asimismo, ha obtenido numerosos reconocimientos en prestigiosos certámenes de canto coral a nivel nacional e internacional, destacando varios primeros premios y menciones de honor en el Certamen Internacional de Habaneras y Polifonia de Torrevieja y el Gran Premio Nacional de Canto Coral. En los últimos años, la Escola Coral colabora con el Palau de les Arts, donde coralistas de las corales Gallarda y Virelai han interpretado los cors infantiles de distintas óperas bajo la batuta de los maestros James Gaffigan, Lorin Maazel, Nicola Luisotti, Henrik Nánási y Ricardo Chailly.

Escolania de la Mare de Déu dels Desemparats

Va ser fundada el 1958 per iniciativa de l'arquebisbe d'aquell moment a València, Marcelino Olaechea. Els més de set-cents escolans que han passat per les seues aules reben els ensenyaments des de 3r de primària fins a 2n d'ESO. Destaca la seua escola de música, d'on han germinat un bon nombre de músics professionals en diferents especialitats. Els escolans canten als peus de la Verge dels Desemparats els dies lectius, així com en les solemnitats litúrgiques, i ofereixen regularment actuacions extraordinàries de diversa índole. Des de la seua fundació, col·labora especialment en les òperes de Les Arts, en títols com *Tosca*, *La bohème*, *Turandot*, *Carmen* i *Otello*.

Fundada en 1958 por iniciativa del entonces arzobispo de Valencia, D. Marcelino Olaechea. Los más de setecientos escolanes que han pasado por sus aulas reciben las enseñanzas desde 3º de primaria hasta 2º de ESO. Destaca su escuela de música, de donde han germinado un buen número de músicos profesionales en distintas especialidades. Los escolanes cantan a los pies de Ntra. Sra. de los Desamparados los días lectivos, así como en las solemnidades litúrgicas, y ofrecen regularmente actuaciones extraordinarias de diversa índole. Desde su fundación, colabora especialmente en las óperas de Les Arts, en títulos como *Tosca*, *La bohème*, *Turandot*, *Carmen* y *Otello*.

Luis Garrido Jiménez

Director de l'Escolania

Inicia els seus estudis musicals en la mateixa escolania i quan acaba la seua estada es titula en musicologia i pedagogia musical. Dirigix, així mateix, la Coral Catedralícia de València i les Scholas gregoriana i cantorum Laetentur, formacions d'antics escolans. És acadèmic corresponent de la RACV i president de l'Associació de Professors Músics de Santa Cecília.

Inicia sus estudios musicales en la propia escolanía y cuando termina su estancia se titula en musicología y pedagogía musical. Dirige así mismo la Coral Catedralicia de Valencia y las Scholas gregoriana y cantorum Laetentur, formaciones de antiguos escolanes. Es académico correspondiente de la RACV y presidente de la Asociación de Profesores Músicos de Santa Cecilia.

Cor de la Generalitat Valenciana

Està reconegut com una de les millors agrupacions corals d'Espanya. Va ser creat en 1987 amb el nom de Cor de València i dirigit fins a 2024 per Francesc Perales. És el cor titular del Palau de les Arts al mateix temps que desenvolupa una constant activitat en els principals auditoris de la Comunitat Valenciana. Ha interpretat les grans obres del repertori simfònic coral i els principals títols del gènere líric, i freqüenta el repertori a capella, amb especial atenció als compositors valencians. Ha cantat sota la direcció de Claudio Abbado, Roberto Abbado, Rinaldo Alessandrini, Fabio Biondi, Riccardo Chailly, Plácido Domingo, Manuel Galduf, Enrique García Asensio, Gustavo Gimeno, Valeri Guériguiev, Leopold Hager, Sir Neville Marriner, Lord Yehudi Menuhin, Marc Minkowski, Krzysztof Penderecki, Michel Plasson, Georges Prêtre, Helmuth Rilling, Guennadi Rojdestvenski, Mstislav Rostropóvich, Claudio Scimone o Alberto Zedda.

Ha estat guardonat amb la Medalla d'Honor del Festival Internacional de Música i Dansa de Granada, la Medalla Commemorativa del XXV Aniversari del Palau de la Música de València, el premi Clar de Llums de la Universitat de València, l'Important de l'Editorial Premsa Valenciana, la Medalla al Mèrit en les Belles arts de la Reial Acadèmia de Belles arts de Sant Carles i recentment el Premi Honorífic de l'Associació Amics de l'òpera i les Arts de la Comunitat Valenciana. El Cor de la Generalitat depèn de l'Institut Valencià de Cultura. El seu director actual és Jordi Blanch Tordera.

Está reconocido como una de las mejores agrupaciones corales de España. Fue creado en 1987 con el nombre de Cor de València y dirigido hasta 2024 por Francesc Perales. Es el coro titular del Palau de les Arts, al tiempo que desarrolla una constante actividad en los principales auditorios de la Comunitat Valenciana. Ha interpretado las grandes obras del repertorio sinfónico coral y los principales títulos del género lírico, y frecuenta el repertorio a capella, con especial atención a los compositores valencianos. Ha cantado bajo la dirección de Claudio Abbado, Roberto Abbado, Rinaldo Alessandrini, Fabio Biondi, Riccardo Chailly, Plácido Domingo, Manuel Galduf, Enrique García Asensio, Gustavo Gimeno, Valeri Guériguiev, Leopold Hager, Sir Neville Marriner, Lord Yehudi Menuhin, Marc Minkowski, Krzysztof Penderecki, Michel Plasson, Georges Prêtre, Helmuth Rilling, Guennadi Rozhdestvenski, Mstislav Rostropóvich, Claudio Scimone o Alberto Zedda.

Ha sido galardonado con la Medalla de Honor del Festival Internacional de Música y Danza de Granada, la Medalla Conmemorativa del XXV Aniversario del Palau de la Música de València, el premio Clar de Llums de la Universitat de València, el Importante de la Editorial Prensa Valenciana, la Medalla al Mérito en las Bellas Artes de la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos y recientemente el Premio Honorífico de la Asociación Amigos de la ópera y les Arts de la Comunidad Valenciana. El Cor de la Generalitat depende del Institut Valencià de Cultura. Su director actual es Jordi Blanch Tordera.

Jordi Blanch Tordera

Director del Cor

Natural de Quart de les Valls (1975), és titulat en direcció de cor, piano i composició. Va dirigir el cor Virelai de l'Escola Coral de Quart de Poblet durant vint anys, durant els quals va col·laborar amb mestres com Henrik Nánási, Nicola Luisotti i Lorin Maazel. A partir de 2016 es vincula al Cor de la Generalitat Valenciana com a director adjunt de Francesc Perales, i ha preparat títols com *Manon*, *Il trovatore*, *Madama Butterfly*, *La Cenerentola*, *Dialogues des Carmélites* o *Doña Francisquita*. En concert, sempre amb el Cor de la Generalitat, ha treballat la *Petite Messe Solennelle* a València i Bremen, amb Fabio Biondi i Europa Galante. Ha dirigit el cor de l'òpera de Białystok en la gravació de *Macbeth* realitzada per Fabio Biondi, a més dels cors de les òperes de Lausana i La Monnaie de Brussel·les en diferents produccions. Des d'octubre del 2024 és el director del Cor de la Generalitat.

Natural de Quart de les Valls (1975), es titulado en dirección de coro, piano y composición. Dirigió el coro Virelai de la Escola Coral de Quart de Poblet durante veinte años, en los que colaboró con maestros como Henrik Nánási, Nicola Luisotti y Lorin Maazel. A partir de 2016 se vincula al Cor de la Generalitat Valenciana como director adjunto de Francesc Perales, preparando títulos como *Manon*, *Il trovatore*, *Madama Butterfly*, *La Cenerentola*, *Dialogues des Carmélites* o *Doña Francisquita*. En concierto, siempre con el Cor de la Generalitat, ha trabajado la *Petite Messe Solennelle* en Valencia y Bremen, con Fabio Biondi y Europa Galante. Ha dirigido el coro de la ópera de Białystok en la grabación de *Macbeth* realizada por Fabio Biondi, además de los coros de las óperas de Lausanne y La Monnaie de Bruselas en diferentes producciones. Desde octubre del 2024 es el director del Cor de la Generalitat.

SOPRANOS

Carmen Avivar
Inmaculada Burriel
Maria Àngels Biosca
Laura Cruz
Lourdes Castell
María José Cifre
Erika Escibá
Estrella Estévez
Dolores Lahuerta
Yolanda Marín
Susana Martínez
Lourdes Martínez
Arantxa Martínez
Begoña Martínez-Arrazubi
Jaqueline Squarcia

MEZZOSOPRANOS

Maite Aguilera
Ana Bort
Carmen Bou
Marián Brizuela
Pilar Esteban
Empar Llàcer
Tania Malinova
Adriana Mayer
Irene Medán
Susana Meliá
Alicia Merelo
Amparo Zafra
Diana Muñoz
Johana Machado
Dulce Vila

TENORS · TENORES

Mario Cerdá
David Asín
Pedro Castro
Rafael Ferrando
Antonio Gómez
José Ángel González
Antonio Lozano
Tomás Martínez
Jesús Navarro
Tomás Puig
José Enrique Requena
Jesús Rita
Josep Lluís Sanchis
Javier Tortosa
José Javier Viudes

BAIXOS · BAJOS

Vicente Antequera
Bonifaci Carrillo
Juan Carlos Castillo
Juan Felipe Durá
Xavier Galán
Salvador Giner
Luis Gonzalo
Josep Martínez
Lluís Martínez
Valentin Petrovici
José Tomás Poveda
José San Antonio
Vicente Soldevila
Luis Vicente

LES ARTS ÉS SIMFÒNIC

TEMPORADA 26/27

Sir Mark Elder

Wagner: *Preludio de Lohengrin*

Chaikovski: *Concierto para piano 1*

Strauss: *Don Juan; Till Eulenspiegels lustige Streiche*

16 d'octubre de 2026 | 19.30 h

Orquestra de la Comunitat Valenciana

L'Orquestra de la Comunitat Valenciana (OCV) va ser fundada l'any 2006 per Lorin Maazel, el seu primer director musical. En poc de temps, la formació titular del Palau de les Arts s'ha llaurat un prestigi entre el públic i la crítica, i ha aconseguit un alt nivell artístic que la situa entre les millors orquestres d'Espanya i una de les més importants creades a Europa durant els últims anys. Este reconeixement s'ha forjat també gràcies a la presència de Zubin Mehta en les primeres temporades, sobretot amb el recordat *Anell wagnerià*, i a batutes de la talla de Riccardo Chailly, Valery Gergiev o Gianandrea Noseda. Després del període fructífer dut a terme per l'estatunidenc James Gaffigan al capdavant de l'OCV, des de setembre de 2025 el prestigiós mestre britànic Sir Mark Elder és el director musical de la formació.

Elogiada per la qualitat dels seus músics i per ser un conjunt versàtil capaç d'interpretar amb admirable personalitat tant òpera com música líricosinfònica, l'OCV continua la seua trajectòria professional impulsada per primeres figures de la direcció orquestral, entre les quals hi ha Daniele Gatti, Fabio Luisi, o Sir John Eliot Gardiner, i amplia el seu repertori operístic de la mà de reconegudes batutes internacionals especialitzades en diferents estils, com Marc Albrecht, Maurizio Benini, Lorenzo Viotti, Riccardo Minasi i Marc Minkowski. A més, aïança la col·laboració amb els principals directors espanyols que més projecció tenen fora de les nostres fronteres, entre ells Gustavo Gimeno, Pablo Heras-Casado, Juanjo Mena i Josep Pons.

La Orquestra de la Comunitat Valenciana (OCV) fue fundada en 2006 por Lorin Maazel, su primer director musical. En poco tiempo, la formación titular del Palau de les Arts se ha labrado un prestigio entre el público y la crítica, y ha alcanzado un alto nivel artístico que la sitúa entre las mejores orquestas de España y una de las más importantes creadas en Europa en los últimos años. Este reconocimiento se ha forjado también gracias a la presencia de Zubin Mehta en las primeras temporadas, sobre todo con el recordado *Anillo wagneriano*, y a maestros de la talla de Riccardo Chailly, Valery Gergiev o Gianandrea Noseda. Desde septiembre de 2021, el estadounidense James Gaffigan ha sido el director musical de la formación. Tras el fructífero periodo desempeñado por el estadounidense James Gaffigan al frente de la OCV, desde septiembre de 2025 el prestigioso maestro británico Sir Mark Elder es el director musical de la formación.

Elogiada por la calidad de sus músicos y por ser un conjunto versátil capaz de interpretar con admirable personalidad tanto ópera como música lírico-sinfónica, la OCV prosigue su trayectoria profesional impulsada por primeras figuras de la dirección orquestral, entre ellas Daniele Gatti, Fabio Luisi o Sir John Eliot Gardiner, y amplía su repertorio operístico de la mano de reconocidas batutas internacionales especializadas en diferentes estilos, como Marc Albrecht, Maurizio Benini, Lorenzo Viotti, Riccardo Minasi y Marc Minkowski. Además, afianza la colaboración con los principales directores españoles que más proyección tienen fuera de nuestras fronteras, entre ellos Gustavo Gimeno, Pablo Heras-Casado, Juanjo Mena y Josep Pons.

DIRECTOR MUSICAL
Sir Mark Elder

VIOLINS PRIMERS · VIOLINES PRIMEROS

Gjorgi Dimceviski, concertino
Pablo Martín, ajuda de solista*
Marija Nemanyté
Teresa Nikolova-Nolen
Ignacio Rodríguez
Mikhail Spivak
Roman Svirlov
Elena Trushkova
Lourdes Alonso*
Beatrice Gagliu*
Olivia Kucharska*
Manuel Serrano*

VIOLINS SEGONS · VIOLINES SEGUNDOS

Anna Stepanenko, ajuda de solista
Carles Civera
Dasha Dubrovina
Evgueni Moriatov
Katriina Saloheimo
Anna Sanchis
Manel Barrios*
Marta Burriel*
Waldemar Kosmiejka*
Natalia Martínez*

VIOLES · VIOLAS

Andriy Viytovych, solista
Sergio Sáez, ajuda de solista
Javier Alejandro Cárdenas
Samuel Espinosa
Julia Hu
Abraham Martín
Almudena Arribas*
Oreto Vayá*

VIOLONCELS · VIOLONCHELOS

Rafał Jezierski, cosolista
Arne Neckelmann, ajuda de solista
Alejandro Friedhoff
Estrella Guerrero
Uladzislau Trukhan
Saem Heo*

CONTRABAIXOS · CONTRABAJOS

Mihai Ichim, solista
Adrián Rescalvo, cosolista
David Molina
Gianluca Tavaroli
Tarek Palomares*

ARPA

Noelia Cotuna, solista

FLAUTES · FLAUTAS

Ana Naranjo, cosolista
Virginie Reibel, ajuda de solista
Virginie Reibel, Flauti · Flautin

OBOÉS · OBOES

Christopher Bouwman, solista
Ana Rivera, ajuda de solista
Ana Rivera, Corn anglés · Corno inglés

CLARINETS · CLARINETES

Tamás Massányi, cosolista
Cecilio Vilar, ajuda de solista

FAGOTS · FAGOTES

Alba González, ajuda de solista
Javier Biosca

TROMPES · TROMPAS

Jesús Sánchez, cosolista
David Rosell, ajuda de solista
Miguel Martín
José Vicente Vila*

TROMPETES · TROMPETAS

Rubén Marqués, solista
Christian Ibáñez, cosolista

TROMBONS · TROMBONES

Juan Manuel Real, solista
Ignacio Pérez, ajuda de solista
José Vicente Faubel

TIMBAL

Gratiniano Murcia, solista

PERCUSSIÓ · PERCUSIÓN

Francisco Inglés, solista
Ignasi Doménech
Fran Amado*
Ricardo Paños*

*Músic invitat

LES ARTS ÉS SARSUELA

TEMPORADA 26/27

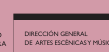
LA VERBENA DE LA PALOMA

Tomás Bretón

4 a 8 de novembre de 2026

PALAU DE LES ARTS
REINA SOFÍA

Patrocinis Patrocinios

LES ARTS
TEMPORADA 26/27

La Fundació Palau de les Arts Reina Sofia mostra el seu agraïment
La Fundación Palau de les Arts Reina Sofia muestra su agradecimiento

PARTNER TECNOLÒGIC | PARTNER TECNOLÓGICO

PATROCINADOR DE TEMPORADA

PROTECTOR

COL-LABORADORS PRÈMIUM | COLABORADORES PREMIUM

COL-LABORADORS | COLABORADORES

MECENES | MECENAS

MECENES | MECENAS DEL CENTRE DE PERFECCIONAMENT

INSTITUCIONS COL-LABORADORES | INSTITUCIONES COLABORADORAS

Òrgans de Les Arts
Órganos de Les Arts

DIRECCIÓ | DIRECCIÓN

DIRECTOR GENERAL

Jorge Culla Bayarri

DIRECTOR ARTÍSTIC

Jesús Iglesias Noriega

DIRECTOR MUSICAL

Sir Mark Elder

PATRONAT | PATRONATO

DE LA FUNDACIÓ PALAU DE LES ARTS REINA SOFÍA

PRESIDENT D'HONOR

Molt Honorable Sr. Juan Francisco Pérez Llorca

President de la Generalitat Valenciana

PRESIDENT

Sr. Pablo Font de Mora Sainz

VICEPRESIDENTA

Honorable Sra. María del Carmen Ortí Ferre

Consellera d'Educació, Cultura i Universitats

SECRETÀRIA NO PATRONA

Sra. Ana Jiménez Moliner

Secretària general de la Fundació

VOCALS

Exce·l·lentíssim Sr. Jordi Martí Grau

Secretari d'Estat de Cultura

Il·lustríssima Sra. Paz Santa Cecilia Aristu

Directora general de l'INAEM del Ministeri de Cultura

Il·lustríssima Sra. Marta Alonso Rodríguez

Secretària autonòmica de Cultura

Il·lustríssim Sr. Eusebio Monzó Martínez

Secretari autonòmic d'Hisenda i Finançament

Il·lustríssim Sr. José Manuel Camarero Benítez

Secretari autonòmic de Turisme

Il·lustríssim Sr. Carlos Gracia Calandín

Subsecretari de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

Il·lustríssim Sr. Ignacio Prieto Mansanet

Director general de Cultura

Il·lustríssim Sr. Manuel Fuster Martín

Director general del Sector Públic

Persona titular de la direcció general de l'IVC

Sra. Rosana Pastor Muñoz

Membre del Consell Valencià de Cultura

Sra. Susana Lloret Segura

Sr. Rafael Juan Fernández

Sra. Mónica de Quesada Herrero

Sra. Felisa Alcántara Barbany

Sr. Ignacio Ríos Navarro

Sr. Salvador Navarro Pradas

PATRÓ D'HONOR

Sr. Vicente Ruiz Baixauli

MINISTERIO
DE CULTURA

DIRECCIÓN GENERAL
DE ARTES ESCÉNICAS Y MÚSICA